

International Journal of Languages' Education and Teaching

Volume 6, Issue 4, December 2018, p. 218-229

Received	Reviewed	Published	Doi Number
26.11.2018	14.12.2018	30.12.2018	10.18298/ijlet.3209

The Importance of Preparatory Classes in the Acquisition of Foreign Language Competence: Sakarya University Sample

Gülfidan AYTAŞ¹ & Sema KOÇLU²

ABSTRACT

The existence of preparatory classes in the undergraduate programs where translation activity intensively takes place has been frequently discussed by the trainers. The fact that language is a means of communication beyond being a system and that language is required over the course of translation action increase the value of preparatory classes. The undergraduate programs of Translation and Interpreting Studies have comprehensive curricula requiring both written and oral translation abilities and skills. Therefore, learning and experiencing the foreign language with intensive exercises underlie the success of these departments. Students in Turkey do not have enough course hours required to establish the necessary links with foreign languages. All these negative circumstances indicate that preparatory class is a necessary and important stage as the first step. For this purpose, the framework of this study is based on the academic translator and interpreter training and the preparatory classes. This study emphasizes the requirement for the preparatory classes with the intention of learning foreign languages and adapting to the undergraduate programmes and is based on the qualitative data tested through experiment and observation and quantitative data by using a rubric. The criteria for the rubric were determined bearing in mind the abilities and skills that students of translation and interpreting departments should acquire throughout the training. Later, a scoring system was generated. The criteria are regarded as appropriate because they were determined in line with the translation and interpreting profession. This study was applied to a group of students from preparatory classes of Translation Studies at Sakarya University. The success of the students was expressed in numbers and inferences were made accordingly.

Key Words: Academic translation and interpretation training, preparatory classes, foreign language competence.

Yabancı Dil Edincinin Kazanımında Hazırlık Sınıflarının Önemi: Sakarya Üniversitesi Örneği

ÖZET

Çeviri etkinliğinin yoğun bir şekilde yaşandığı lisans programlarında hazırlık sınıflarının varlığı eğitimciler tarafından tartışılan konulardan olmuştur. Dilin bir dize olarak düşünülmesinden öte bir iletişim aracı olması ve dil kullanımına çeviri eylemi boyunca ihtiyaç duyulması hazırlık sınıflarına olan değeri arttırmaktadır. Çeviribilim lisans programları hem yazılı hem de sözlü çeviri edinci ve yeteneklerini öğrenmeyi gerektiren geniş kapsamlı bölümlerdir. Bu nedenle yabancı dili öğrenmek ve yoğun dil alıştırmalarıyla onu tecrübe etmek bu bölümlerin başarısının temelinde yatmaktadır. Öğrencilerimiz Türkiye'de eğitim gören ve yabancı dillerle gerekli bağlantıyı kuracak ders saatlerine sahip olmayan bireylerdir. Tüm bu olumsuz koşullar hazırlık sınıflarının ilk basamak olarak gerekli ve önemli bir aşama olduğunu göstermektedir. Bu amaçla çalışmanın çerçevesi akademik çeviri eğitimi ve hazırlık sınıfları merkezinde oluşturulmuştur. Hazırlık sınıflarının dil öğrenimi ve lisans programlarına uyum sağlamak amacıyla bir ihtiyaç olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin gelecekteki mesleki kazanımlarını arttırmak ve mesleki standartlarını yükseltmek kaliteli bir ön eğitim verilecek hazırlık sınıflarının varlığıyla söz konusu olabilir. Burada nitel verilerin deney ve gözlem yoluyla sınıdığı ve nicel sonuçların elde edildiği bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada Rubrik ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilerin çeviri eğitimleri boyunca edinmeleri gereken edinç ve beceriler dikkate alınarak ölçek kriterleri belirlenmiş ve puanlama sistemi yapılmıştır. Sakarya Üniversitesi Çeviribilim Bölümü Hazırlık Sınıflar'nda öğrenim görmekte olan bir grup öğrenciye bu çalışma uygulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akademik çeviri eğitimi, hazırlık sınıfları, yabancı dil edinci.

¹ Öğretim Görevlisi, Sakarya Üniversitesi/Fen-Edebiyat Fakültesi, gayvaz@sakarya.edu.tr.

² Öğretim Görevlisi, Sakarya Üniversitesi/Fen-Edebiyat Fakültesi, semakoclu@sakarya.edu.tr

1. Giriş

Dilin tanımı, oluşumu ve gelişimi ile ilgili birçok araştırma yapıp onlarca teori ortaya atılmıştır ve atılmaya devam etmektedir. Konuşulan dil hakkında yapılan çalışmaların yanı sıra sonradan öğrenilen yabancı dil ile ilgili de çalışmalar yapılmaktadır. Bir dile maruz kalarak edinmek ile sonradan müdahale ile öğrenmek arasındaki farkları ortaya çıkarma düşüncesi birçok bilim adamının üzerinde çalıştığı alanlar içine girmektedir.

Dilin nasıl oluştuğu ve yabancı dil öğrenimi ile arasındaki farklarının yanı sıra insanlık için neden çok önemli olduğu konusu şu anda herkesin rahatlıkla cevap verebileceği bir sorudur. Dilin duygu ve düşünce ifade etmek için var olduğu kabul görmüş bir olgudur. Duygu ve düşünce ifade etmenin insanlar arası iletişimde ve dolayısıyla bilgi alışverişinde önemli bir yere sahip olduğu da günümüzde bilinen bir gerçektir. Bilgi alışverişi sadece merak ettiğimiz gündelik şeylerin yanı sıra bizi ileriye taşıyacak fikirlerin oluşmasında da çok önemlidir. Uluslararası bilgi alışverişinin gerçekleşebilmesi ve ülkelerin gelişebilmesi adına yabancı dil edinci dünya tarafından çok önemsenen bir olgudur.

Kültürlerarası köprü görevi gören çevirmenin ülkesine ve belki de dünya gelişimine sağladığı katkı tam da bu noktada rahatlıkla anlaşılabilir. Ülkemizin kalkınıp daha da büyüebilmesi, dünyadaki tüm gelişmelerden haberdar olabilmesi için çevirmenlere çok iş düşmektedir. Bu yüzden ülkemizde çevirmen yetiştiren çok sayıda bölüm bulunmaktadır.

Bu bölümlerin eğitim hedefleri ve hedeflerin çıktıları düşünüldüğünde daha kapsamlı veya temelde daha sistematik hedeflerle örülmüş bir eğitim anlayışı olması gerektiğini söyleyebiliriz. İşte bu temel yapıyı oluşturmada hazırlık sınıflarına görev düşmektedir. Hazırlık sınıflarının Türkiye'deki lisans programlarının öncesinde verilen yoğun dil eğitiminin görüldüğü çok yönlü bir eğitim sürecini kapsadığı bilinmelidir. Özellikle çeviribilim bölümlerine hazırlık aşamasında, dil edincinden yoksun öğrencileri yetiştirmek zorlu ve yorucu bir hazırlık dönemini gerektirir. Bu amaçla çalışmamızda hazırlık sınıflarının çeviribilim lisans programları için neden gerekli görüldüğünden bahsetmek istiyoruz. Ancak yaptığımız çalışma sadece Türkiye ile ve daha önce yabancı dil ile münasebeti olmayan ilk kez başka bir dili öğrenecek olan öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu öğrencilere bir yıllık hazırlık eğitiminin ardından çeviri sürecinde olması gerektiğini düşündüğümüz edinçlerin tespiti üzerine sınavlar yapılmıştır ve bunların sonuçlarına makalemizde yer vermeyi amaçlamaktayız.

Çalışmanın nicel verilerine geçmeden önce dil edincinden, akademik çeviri eğitiminden, bu süreçte dil edincinin varlığından ve hazırlık sınıflarının var olması gerektiğinden söz ederek bu düşüncenin olumlu yönlerini ortaya koymayı hedeflemekteyiz.

2. Dil Edinimi ve Yabancı Dil Edinci

“Dil insanoğlunun en büyük buluşu ve altı üstü 24 tanecik harfin kâğıt üzerinde farklı şekillerde yan yana dizilmesiyle en gizli düşüncelerin ifade edilmesini sağlayan bir iletişim aracıdır” bu sözler Galileo'ya aittir (Chomsky, 2012: 64). Dilin ne kadar esrarengiz bir şey olduğunu Galileo da bu cümlesiyle açık bir biçimde gözler önüne sermektedir. İster bilim insanı isterse evinde kendi halinde bilimle çok fazla ilgisi olmayan bir insan olsun; dil her zaman her türlü insanın aklında sayısızca sorunun oluşmasına sebep olan bir olgu olmuştur.

Dil nedir? Nasıl ortaya çıkmıştır? Nasıl öğrenilir ya da edinilir? gibi sorular bu sorulardan yalnızca birkaçıdır. Ve bunlar yüzyıllardır insanların halen genel geçer cevap bulamadıkları ve hakkında araştırmalar yaptıkları sorular arasındadır. Dilin tanımı, insanda oluşumu ve gelişimiyle ilgili birçok teori vardır. Kimi teori, dilin etrafı gözlemleyerek çıkarımda bulunmakla edinildiğini varsayarken kimi teorilere göre ise dil, bir insanda doğuştan var olan ve zamanla kullanılmaya başlanan bir olgudur. Diğer yandan dil ediniminin bu iki teorinin var olmasıyla oluştuğunu savunan teoriler de vardır.

Dil gelişimiyle ilgili çeşitli teoriler ortaya atılmıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu teoriler birbirlerinden çok farklı ya da birbirleriyle ortak yönleri olan teorilerdir. Bu teoriler arasında sayılabilecekler ise şunlardır:

Doğuşancı Kuram (nativist theory) → doğuştandır, Eric Lenneberg ve Noam Chomsky'e göre "dil edinme aygıtı" her çocukta mevcuttur ve dilin kurallarının farkına varmasını sağlayan temel ilkeler içerir (Ellis, 2003: 81).

Davranışçı Kuram (behaviorst theory) → ortamda taklit ya da tekrar yoluyla öğrenilir, Skinner'a göre çocuklar dili etraflarını gözlemleyerek ve kelimeler ve anlamlar arası bağ kurmaya çalışarak öğrenirler (<https://www.simplypsychology.org/language.html>, 2012).

Deneyimci Kuram (empiricist theory) → dilbilgisi kuralları taklit yoluyla deneyimlenerek öğrenilir, çocuklar dilin dilbilgisi kurallarını etraflarındakiler tarafından öğrenirler. Tomasello'ya göre çocuklar yetişkinlerin onlarla iletişimindeki amacı ve dilbilgisi yapılarını anlamaya çalışırlar bu da onların dilinin oluşmasına ve gelişmesine sebep olur (<https://languagedebates.wordpress.com/tag/tomasello/>, 2016).

Etkileşimsel Kuram (interactionist theory) → davranışçı ve doğuşancı kuramları benimser, dil edinimi, biyolojik, çevresel ve kültürel faktörlerin etkisi ile edinilir (Sommerville, 2006).

Yukarıda dil ve dil gelişim kuramlarından bahsettik ve dili nasıl edindiğimizle ilgili çeşitli fikirlerin var olduğunu gördük. Peki, aynı şeyler yabancı dil öğrenimi için de geçerli midir? Bu soru akla ilk olarak yetişkin bir insanın dil öğreniminin dil gelişim kuramlarında temel alınan çocukları gibi mi oluştuğunu akla getirir. Öncelikle ilk ayrımı yapılması gereken "Edinim" ve "Dil Edinci" kavramlarıdır. Bu iki kavram genelde karıştırılır ya da aynı anlama geldiği düşünülür. Gerçek şu ki dil edinimi anadille ilgilidir ve müdahale olmadan içinde büyüdüğümüz ailede konuşulan dile maruz kalarak öğrenilen dil anlamına gelmektedir. Anne karnında başlar ve dilsel alt yapı oluşana kadar gelişmeye devam eder. Dil ediniminde dil yeterliliğinin doğal gelişimi yer alır ve bu gelişim bilinç dışı gerçekleşir. Dil edincinde ise dil gelişimi belirli şartların yerine getirilmesiyle oluşmaya başlar (Karakaya, 2008: 31). Yani dışarıdan müdahale ile oluşur. Bu müdahale ya öğrencilere kurumlarda görevli olan yabancı dil öğretmenleri tarafından yapılır ya da yabancı dil öğrenmek isteyenlerin kendi kendilerine oluşturdukları programlar aracılığıyla gerçekleşir.

Yabancı dil öğrenme sebepleri içinde birçok sebep sayılabilir. Bunlardan ilk akla gelenler yabancı dile ve o dilin konuşulduğu ülkenin kültürüne duyulan ilgi, dünyanın farklı yerlerinde yaşayan insanlarla iletişim kurabilme isteği ya da yabancı dil bilmenin iş sahasında maddi gelirinin yüksek olduğu

düşüncesidir. Dil açısından bakıldığında unutulmaması gereken en önemli noktaların başında gelen iletişimin, bizi bilgi alışverişi sebebiyle ilerlemeye götüreceği genelde göz ardı edilmektedir.

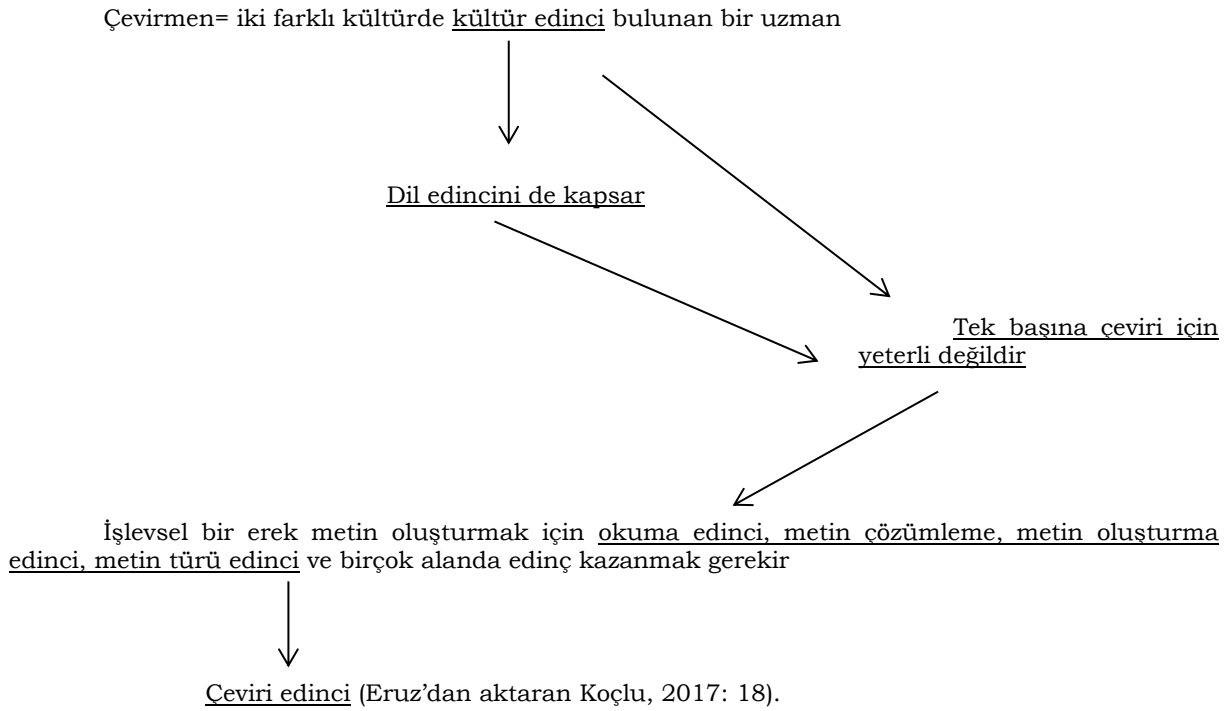
Bu bilgiler insanların tek başlarına düşünerek ortaya attıkları şeyler değildir. Bilgiler, başka insanların düşüncelerinden yola çıkarak bazen de ilham alınarak oluşturulan şeylerdir. Bu tarz bilgilerin edinilmesinde şüphesiz en önemli olgu "Dil"dir. Kendi düşüncelerimizi de başkalarının düşüncelerini de dil yoluyla elde ederiz. Kafamızın içinde çalışan dil vasıtasıyla kendi düşüncelerimiz oluşur ve olgunlaşır böylelikle yeni düşüncelere ulaşırız. Bu yeni düşünceleri yine dil ile ortaya koyarız ve bu düşünceler ise başkalarına ulaşır. Bu şekilde sürekli olarak düşünce dili, dil de düşünceyi geliştirir (Karakaya, 2008: 17). Bu gelişme ve bilgi aktarımı sadece kendi ülkemizde, kendi dilimizi konuşarak gerçekleştirdiğimiz bilgi alışverişiyle değil aynı zamanda öğrendiğimiz ve öğrettiğimiz yabancı dil veya diller vasıtasıyla başka ülke ve kişilerden edindiğimiz bilgilerle gerçekleşmelidir. Böylece tabiri caizse yerimizde saymayıp kendimizi, dünyada olup bitenleri göz önünde bulundurarak değerlendirebilir bunun sonucu olarak da eksiklerimizi ya da geliştirmemiz gereken noktaları tespit edip onlara yönelik çalışmalar gerçekleştirebiliriz. Bu noktada çevirmenlere çok iş düşmektedir. Nitekim hem kişisel hem ülke bazında gelişme sağlanabilmesi adına gerekli olan bilgi alışverişinin gerçekleşebilmesi için ülkedeki herkesten yabancı dil öğrenmeleri beklenemez.

Vardar'ın tanımından yola çıkıp dilin bireyi toplumsallaştırdığını, birincil işlevinin bildirişim ya da iletişim işlevi olduğunu ve dilin her şeyden önce anlaşma sağlayan bir düzen, bir araç olduğunu düşünürsek (2001: 15) iki kültür arasında köprü görevi gören ve iletişimi sağlayan çevirmenlerin ne kadar büyük bir öneme sahip olduğu sonucuna rahatlıkla varabiliriz.

Çevirmenlerin sahip olmaları gereken birçok edinç vardır ve bunlar çeviri edinci altında yer almaktadırlar. Bunların içinde doğal olarak dil edinci de yer almaktadır. Sakine Eruz'un çevirmen ve çeviri tanımından yola çıkarak oluşturulan alttaki şekil birçok edincin iç içe geçtiğini, hepsinin var olması gerektiğini ve hepsinin birbirini etkilediğini göstermektedir. Bu edinçlerin hepsi aynı değerde olsa da çevirmenin çevirmen olabilmek için gereken yabancı dil edincinin öncelikli sahip olmaları gereken bir özellik olduğu unutulmamalıdır.

Sakine Eruz'un "Akademik Çeviri Eğitimi, Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi" adlı kitabında yaptığı tanımdan esinlenilerek aşağıdaki şekil oluşturulmuştur.

Şekil 1: Sakine Eruz'un Çevirmen ve Çeviri Tanımı

Chomsky'nin dile hâkim olabilmek için söyleneni anlayabilecek ve bir belirtkeyi amaçlanmış bir anlam yorumlamasıyla üretebilecek nitelikte olunması gerektiği açıklaması (2014: 183) çevirmenlerin işlerini layığı ile gerçekleştirebilmeleri için dil edinçlerinin çok iyi olması gerektiğini bize gösteren bir diğer açıklamadır. Ülkemizdeki çeviri bölümleri ele alındığında bölüme alınan öğrencilerin kazandıkları bölümde okuyacakları dili genelde bilmedikleri görülür. Bu durum çoğunlukla İngilizce haricindeki bölümlerde böyledir. Bunun sebebi ise bölümü kazanan öğrencilerin önceki eğitim aşamalarında İngilizce eğitim almış olmalarıdır. Bu yüzden çeviri bölümleri farklı dilde eğitim veren fakat İngilizce eğitimi almış bölümü kazanan öğrenciler için hazırlık sınıfları oluşturmaktadır. Bölümü kazanan öğrencilerin girmeye hak kazandıkları yabancı dil muafiyet sınavından başarısız olanlar hazırlık sınıflarında eğitim almak zorundadırlar. Başarısız bulunan öğrencilerin tekrar hazırlık sınıflarında eğitim görme zorunlulukları vardır. Hazırlık sınıflarının amacı bölümü kazanmış fakat yabancı dil muafiyet sınavını geçemeyen öğrencilere dil edincini kazandırmaktır.

3. Akademik Çeviri Eğitimi

Akademik çeviri eğitimi yabancı dil programlarının aksine dil edincinin zaten var olduğunu ancak çeviri edincinin geliştirilmesi gerektiğini öngörür. Çünkü çeviri edinci bilişsel açıdan tanımlandığında, çeviri yapabilmek için gereken zihinsel veya entelektüel kapasite olarak yorumlanır. Çeviri eğitiminde ise zihinsel süreçlerin açığa çıkarılması yoluyla çevirmen adaylarının bilinçlendirilmesi hedeflenir. Sözelimi, Kussmaul zihinsel süreçlerin bilinç düzeyine çıkarılması için TAP (sesli düşünme) yöntemine başvurmuştur. Bu yöntemle çevirmen adaylarına, çeviri yaparken zihinlerinde geçen süreçleri göstererek farkındalık sağlamayı hedeflemiştir. Aynı zamanda da metin çözümleme ve sözlük kullanımı gibi stratejileri öğretmekle mevcut zihinsel süreçlere yenilerini eklemektedir (Kussmaul 1995: 32). Buna ilaveten Köktürk'e göre çeviri edinci sadece dil edinci ile sınırlanamaz.

Çevirmenin iki kültürlü bir uzman olması için kültürel, teknolojik, profesyonel kazanımlarının yanı sıra iki dil arasında ilişki kurabilecek nitelikte olması gerekmektedir (2015: 79).

Bu denli yoğun aktivitelere maruz kalınan eğitim sisteminde dil edincinin eksikliği bütün gidişatı etkileyebilir. Çevirmen adayları dil edincindeki noksanlıktan ötürü bölümlerinde başarı sağlamakta güçlük yaşayabilirler. İşte bu noktada çeviribilim programlarına başlamadan önce hazırlık sınıflarının gerekliliği söz konusu olmaktadır. Önce alt yapıyı sağlamlaştıralım ki binamız ilk depremde yıkılmasın. Hazırlık sınıfları bu açıdan temel oluşturmaktadır. Hele ki Türkiye gibi Almancayı üniversitelerde öğrenip lisans programlarına başlayacak öğrenciler için kaçınılmaz derecede önemlidir.

Bilindiği üzere 80li yıllardan beri Almanca eğitim veren bölümlerin müfredat programlarında önemli değişiklikler yaşanmıştır. Bu durum Türklerin göç etmesiyle de ilintili olarak değişikliğe sebep olmuştur. Göç edenler Almanya'da biraz öğrenim gördükten sonra memleketlerine dönerek eğitimlerini devam ettirmişlerdir. Bu öğrenciler için Almanca dil eğitiminde yenilikler yapılması gerek görülmüştür. Ancak zamanla Türk öğrencilerin Almanca bölümlerine olan istekleri artmış ve hazırlık sınıfları böylece ortaya çıkmıştır. Bu öğrenciler ilk kez bir yabancı dil ile karşılaştıklarından bölümlerinde devamlı bir eğitim alabilmeleri dil öğrenme becerilerine bağlıydı. Almanya'dan gelen Türk öğrencilerin yabancı dil bilgisi Türkiye'de Almanca öğrenecek öğrencilerden yüksek olduğu için dil edincinin etkisi ön plana çıkmaktadır. Ayrıca Türk öğrencilerin dil edinci bölümlerini okumak için yeterli değildi. Bu yüzden yoğun dil eğitimine maruz kalacakları hazırlık sınıfları şart görülmekteydi. Burada yabancı ülkenin kültüründen çok yabancı dili kullanabilme ve benimseme özellikleri kazandırılmaktadır. Böylece Almanca öğrenimleri gelişim gösterebilecektir.

Hazırlık sınıflarının yapısına baktığımızda özellikle Türk öğrenciler için bir gereklilik olduğu dikkat çeker. Adından da anlaşılacağı gibi bu sınıflar gelecek lisans eğitimlerine öğrencileri hazırlama, özellikle çeviri gibi dil bilmenin ötesinde bir eylemle uğraşırken zorluk yaşamalarını engellemek için öğrencilere hazırlık sınıfları zorunlu tutulmaktadır.

Öyle ki çoğu çeviribilimci gibi Amman da çeviri eğitiminin dil eğitimi olmadığını öne sürer. Ona göre, çeviri eğitimi programları kapsamında bazen o ülkenin okullarında öğretilmeyen diller için "dil kursları veya hazırlık sınıfları" açılarak öğrencilere dil öğretilse bile, buradaki derslerin de yine ileride icra edilecek olan çeviri mesleğine göre yönlendirilmesi gerekir. Bir çevirmen mesleğini icra ederken dillerle uğraşmaktan fazlasını yapar (2008: 22). Demek ki dil edinci, dil yetisi veyahut yabancı dil bilgisi diye adlandırılan bu becerinin ya önceden var olması ya da hazırlık sınıflarında öğrencilere kazandırılması zorunlu hale gelmektedir. Çünkü yabancı dilde yetersiz bir çevirmen adayı mesleğinde başarısız öncesinde derslerinde başarısız olmaktan kaçamayacaktır. Bu çalışmada farklı tanımları olan bu beceri bundan sonra yabancı dil edinci olarak kullanılacaktır.

Çeviri eylemini ele aldığımızda hazırlık aşamasının neden bir gereklilik olduğu daha iyi anlaşılabilir. Genel bilgi itibarıyla;

"çevirmenlerin içselleştirdikleri ve bilinçaltında işleyen yöntemler, onların hızlı ve etkili çeviri yapmasını sağlar. Ancak problemleri tespit etmek ve analitik biçimde çözmek için analitik düşünmeye ihtiyaç vardır. Analitik düşünme, içselleştirilen yöntemlerin bilinç düzeyinde sınanmasını gerektirir. Bu nedenle Robinson, çeviri eğitiminin hızlı bilinçaltı çeviri yöntemleriyle, analitik çözümlerle"

arasında gidip gelen bir süreç olması gerekliliği üzerinde durmaktadır. Ona göre çevirmen hem hızlı bilinçaltı çeviriyi hem de bilinçli analitik problem çözmeyi uygulayabilmeli ve hangi durumun hangisini gerektirdiğini anlayabilmelidir” (Robinson, 2003: 2-3).

Yoğun ve sıkı bir dil eğitiminin verildiği bir sene boyunca, hazırlık sınıfları Robinson’un yukarıda bahsettiklerine ulaşılabilmesi için bir yol gibi düşünülebilir. Elbette bu sınıflara olan bakış açıları her üniversite tarafından aynı olmamakla birlikte benzer hedeflere hizmet de edebilmektedir.

Her ne kadar farklı ülkelerin ve farklı bölümlerin farklı özel hedeflerinin olması doğal olsa da uzun vadeli hedefler açısından ortak noktalar yakalanabilir. Örneğin, Gonzalez Davies tüm üniversitelerin eğitim hedeflerinde yer alabilecek şu hedeflere değinmiştir:

- Asgari 2 yabancı dilde, rekabetçi piyasanın birer parçası olarak yüksek zihinsel, uzmanlık ve teknik becerilerle donanmış yazılı ve sözlü çevirmenler yetiştirmek
- Yayın sektörü için ana dilde editör ve düzeltmenler yetiştirmek
- Mezunlara gazetecilik, radyo-sinema-televizyon, halkla ilişkiler, turizm ve şirketlerde uluslararası ilişkiler pozisyonlarında çalışabilmeleri için gerekli altyapıyı sağlamak
- Öğrencileri yabancı dil ve anadil eğitimine hazırlamak
- Öğrencileri lisansüstü çalışmalar ve araştırma için hazırlamak (Gonzalez Davies, 2004: 72).

Böyle donanıma sahip bireyler yetiştirmek sadece eğitimcilerin elinde olmayabilir burada üniversitelerin fiziki ve teknik donanımı yeterli mi o da önemlidir. Bu sebeple akademik çeviri eğitiminden ne anlıyorsak ona göre öğrencileri gelecek meslek hayatlarına hazırlayabiliriz. O halde,

“Akademik bir çeviri eğitimi programı, öğrencilere yazılı bir metni çözümleyerek metnin işlevi ve erek kültürün beklentileri uyarınca erek dile aktarmasını öğretir. Program süresince öğrenci farklı metin türleri üzerinde çalışarak çevirinin temel unsur ve tekniklerini öğrenir. - Başarılı çeviri eğitimi programları öğrencilere ana dillerinde ve çeviride kullanacakları dillerde yetkinlik kazandırır. Bunun yanı sıra öğrenciler ekinlerarası iletişimde de yetkinlik kazanmalı ve çeviriye kuramsal bir bakış da kazanmalıdır. - Çeviri programları çevirinin farklı model ve yöntemlerini öğretmeli, ayrıca öğrencilere çeviri teknolojileri konusunda bilgi vermelidir. - Öğrenciler sosyal beceriler ve iletişim becerileri de kazanmalı, profesyonel dünyanın gereklerinden olan ekip çalışması yürütebilme becerisi gibi özelliklere de sahip olmalıdır.” (Tahir- Gürçağlar, 2011: 93-94).

Anlaşıldığı üzere çeviri eğitimi dil eğitiminden öte hatta dil edinci kazanmaktan öte bir süreci kapsamaktadır. Bir çevirmen adayının eğitim süresince yapması gereken o kadar çok şey vardır ki dil edinci gibi temelde var olduğu düşünülen bir becerinin noksanlığı tüm bir çeviri eğitim sürecini sekteye uğratabilir. Baştan beri dile getirdiğimiz gibi hazırlık sınıfları olmadan yabancı dil edincini geliştirmek ve dil edinci kazandırmak mümkün olmayabilir. Hazırlık sınıflarının olmadığını düşünürsek kalitesiz çeviriler, yanlış dil kazanımı ve hatalı işler ortaya çıkabilir. Daha da kötüsü öğrencilerin dili anlama, algılama ve üretme süreçleri uzun saatler alabilir bu da derslerin kalitesini düşürebilir.

Yetersiz yabancı dil edinci, özellikle metin boyutu söz konusu olduğunda çeviri sürecinde büyük zorluklara yol açabilmektedir; yabancı dil edincindeki eksikler bilhassa metin alımlama ve metin üretimi esnasında ortaya çıkmaktadır (Hansen, 1998: 342).

Çeviri edincinin gelişiminde öğrenme süreçleri çok önemlidir. Çünkü bu süreçlerde temel edinçler kazanılır ve bu edinçler her zaman dönüt olarak kullanılır. Süreç içerisinde bu edinçler çeviri edincinin bir parçası halini alır. Edinçlerin kazanılması öğrencilere çeviri süreçlerinde sorunlarla ve zaman baskısıyla nasıl mücadele edileceğini öğretir. Öğrenci belli aşamalardan sonra artık kelime haznesindeki boşlukları nasıl dolduracağını ve eksikliklerini nasıl gidereceğinin bilincindedir. (Haldan, 2017: 83).

Dil edincinin çeviri eylemindeki rolü:

Dil edinci çevirmenin çalışma dillerine özgü her türlü dilsel bilgiyi; dilbilgisel, sözlükbilgisel, deyimsel yapılar, dillere özgü görsel ve yazınsal özellikleri kapsar. Burada çevirmenin dilin gelişimine ve evrimine karşı duyarlı olması beklenir. Dil edinci anadil edinci ve yabancı dil edinci olarak ikiye ayrılır ve bu özelliklerin çevirmen tarafından her iki edinç için sahip olması beklenir (Hansen, 1998: 341). Bu tanıma göre dil edinci üst kavram olarak kullanılmaktadır. Dil edinci ise edinç sisteminin içerisinde yer alır. Bu edinç olmadan anadil ve yabancı dil edincinden bahsedilemez.

Yabancı dil edinci üç bileşenden oluşmaktadır: dil, metin ve kültür edinci. Bu üç edinç de bir çeviri için gerekli görülmeli ve aydınlatılmalıdır (Best/Kalina 2002: 134-135). Öyleyse dil edinci için dört ana edinçten oluşmaktadır diyebiliriz: okuma, yazma, dinleme, konuşma. Tercümanların veya çevirmenlerin işlerinde bu dört edincin varlığı şarttır. Bir dildeki metin okunur ve başka bir dilde yeniden yorumlanır ya da doğaçlama olarak sözlü ifade edilir. Bilgi birinci dilde ses birimleri olarak alınılırken ikinci bir dilde sözel olarak ifade edilebilir. Bu durum 13 dil çiftinde 8 edinç bileşenin söz konusu olduğunu gösterir (Best/Kalina 2002: 138).

Okuma edinci pasif bir edinçtir. Tercümanlık mesleği gibi meslekleri tercih edenler çok fazla yardımcı araçlara başvurmadan bir metnin doğasını anlayabilmeli ve onu okuyabilmelidir. Bu kişilerin geniş kapsamlı kelime hazinelerinin olması gerekirken hem yabancı dilin morfolojisine hem de söz dizimine hakim olmaları beklenir. Bu bilgileri edinmek için farklı kaynaklardan çok çeşitli metinlerle yoğun alıştırmalar yapmak gerekir (örneğin, güncel basından haberler...) (Best/Kalina 2002: 139).

Yazma edinci okuma edincinin kolyesi gibidir. Burada önemli olan şey yapısal ve sözdizimsel hakimiyet ayrıca geniş kapsamlı kelime hazinesidir. Okulda öğrencilere dilin yapısal birimlerini cümle içerisinde nasıl bir araya getirebilecekleri öğretilmektedir. Bunun için en iyi alıştırmalardan biri de kompozisyon yazmaktır. Aktif yazma edincinin alıştırmalarla pekiştirilmesi yabancı dil edinci ve pasif durumdaki metin anlama edincin gelişirecektir (Best/Kalina 2002: 139).

Dinleme ikinci pasif edinçtir. Yabancı dil konuşucuları ile anadil konuşanlar arasında monologların ve tartışmaların anlaşılması gerekmektedir. Baktığımızda tüm edinçlerin birbirine bağlı ağlarla örülü olduğu ve birbirine bağımlı olduğunu görebiliriz.

4. Araştırma

Çeviri eyleminde çeviribilim öğrencilerinin aynı anda birçok konuya hâkim olmaları gerektiğinden hem bilişsel hem de analitik açıdan hızlı ve sistematik çalışmalarının şart olduğundan bahsettik. Buna göre hazırlık sınıfları, öğrencilerin dil becerilerini geliştirirken onları aynı zamanda lisans programına hazırlamayı da hedefler niteliktedir. Bu hedefler açıkça belirtilmese de öğrencilerin yıl sonunda aldıkları başarı notları ve gösterdikleri performanslar çeviri sürecine hazır olup olmadıklarını veya çeviribilim lisans eğitimine adım atamayacaklarına dair ipuçları vermektedir. Bu konuda yaptığımız bir araştırma nicel sonuçlarıyla durumu gözler önüne serecektir. Edinçler konusunda yaptığımız bu ayrım diğer çeviribilimciler tarafından farklı şekillerde yapılabilir. Bizim yaptığımız ayrıma göre dilbilimsel edinç, kaynak söylemi aktarma edinci, söylem bütünlüğünü koruma edinci, edimbilimsel edinç, iletişim edinci, mesaj aktarım edinci ve sözlü çeviri edincidir.

Tablo. 1. Sakarya Üniversitesi Çeviribilim Bölümü Hazırlık Sınıflarında Yapılan Araştırma Sonuçları

İSİM-SOYİSİM ³	İÇERİK			SUNUM		ANALİTİK YETENEK		
	Dil-bilimsel Edinç	Kaynak Söylemi Aktarma Edinci	Söylem Bütünlüğünü Koruma Edinci	Edim-bilimsel Edinç	İletişim Edinci	Mesaj Aktarım Edinci	Sözlü Çeviri Edinci	Genel Toplam
Puanlama	4*3.5	4*3.5	4*3.5	4*3.5	4*3.5	4*3.5	4*4	100
Ö*** F***	2	2	2	2	2	2,5	2	45
Ş*** Y***	2,5	3	2	1,5	3	2,5	3	70
M*** D***	2	2	3	1	2	2	3,5	62
E*** K***	1	2	2	1	2,5	2	2,5	52
S*** S***	2	2	2	1	2	1,5	2	50
O*** D***	2	2	2	1	2	1,5	2	50
E*** Ç***	2	2	2	1	2	2	2,5	54
B*** Ç***	1	1	1	1	2	2	1,5	38
Z*** D***	1	1	1	1	3	2	2	44
T*** S***	3	3	3	2,5	3	2	1,5	72
C*** Y***	2,5	2	2	2	3	2	1,5	60
Z*** G***	2,5	2	2	2	3	2	1,5	60
S*** A***	2	2,5	2,5	2,5	3	2	1,5	64
B*** T***	2	2,5	2	2	3	2	1,5	60
E*** A***	2,5	2	2	3	2	3	3	70
T*** A***	1	1	1	1	2	2	2	40
E*** E***	1,5	1	1,5	1	2	2	2	44
T*** Ü***	2	2,5	2	1,5	2,5	1,5	2	56

³ Kişilerin özlük haklarının korunması gereğince, deneyimizde gönüllü olarak kullanılan öğrencilerin kimlikleri saklı tutulmuştur.

C*** T***	2,5	2	2	2	2,5	2	2	60
S*** B***	3	3,5	3	3	3	3,5	3	88
A*** A***	1	1	1	1	2	1	2	36
B*** S***	3,5	3	2	3,5	2,5	3,5	3,5	86
C*** K***	3,5	3,5	3	3,5	3,5	3,5	4	98
Ö*** Ö***	1,5	1	1	1	2	2	2	42
A*** B***	1	1	2	1	2	1	1	36
C*** A***	2	2	2	1	2	2	2,5	54
E*** Ö***	2	2	2	1	2	2	2,5	54
İ*** A***	2	2	2	1	2	2	2,5	54
A*** N***	2	2	2	1	2	1	1	44
S*** K***	3	3	3	3,5	3,5	3,5	4	94
R*** S***	2	2	2	2	3	3	2	64
B*** Ö***	1,5	1	1	1	2	2	2	42
H*** A***	2,5	2	2,5	2,5	2	2	2,5	64
M*** K***	2	1	1	1	2	1	2,5	42
S*** T***	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	4	100
G*** H***	2,5	2	2,5	2,5	2	2,5	3,5	70
S*** K***	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	98
B*** Y***	1	1	1	1	2	1	2	36
D*** Ö***	1	1	1	1	2	1	2,5	38
Y*** K***	1	1	1	1	2	1	2	36
E*** B***	1	1	1	1	2	1	2	36
E*** A***	1	1	1	1	2	1	1	32
İ*** B***	1	1	1	1	2	1	1	32
A*** A***	3	3	3	2,5	3	3,5	2	80
E*** K***	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	4	100

Öğrencilerin ders içi performansları ile testteki başarı oranları paralel bir akış gösterirken, sözlü ve yazılı çeviriye yatkınlıklarının ilgi alanlarına göre değişken olduğu tespit edilmiştir. Almanca yabancı dil edinci üst düzeyde olan öğrenciler bu testte daha başarılı olarak çeviribilim lisans programına hazır bilişsel edinçlere sahip olduklarını sergilemişlerdir.

Bunun dışında sınıfta yazılı olarak ifade zorluğu çeken öğrenciler aynı konunun sözlü olarak ifade edilmesi durumunda daha başarılı performans göstermişlerdir. Örneğin, tatil ile ilgili video izlendikten sonra anladıkları konu hakkında yazı yazmaları istenmiş ancak bazı öğrenciler birkaç cümle ile alıştırımayı sonlandırmışlardır. Verilen video hakkında konuşmaları istenildiğinde ise daha katılımcı ve istekli olmuşlar, ders içinde daha etkin rol oynamışlardır. Bu durum öğrencilerin becerilerine ve ilgi alanlarına göre başarı yönlerinin değişiklik gösterdiğini gözler önüne sermektedir. Öyleyse yapılan araştırmanın sonucuna göre, hazırlık sınıflarında verilen eğitimin çeviribilim lisans

programlarında ihtiyaç duyulan ister yazılı ister sözlü olsun çeviri süreçlerine uyumlu olduğunu ve öğrencilerin bu yoğun dil eğitimi sayesinde Almanca ve Türkçe ile girişecekleri çeviri sürecinde temel yapıya sahip olduklarını göstermektedir.

5. Sonuç

Çeviri eyleminde dilin kendisine veya edincine duyulan ihtiyaç bu eylemin iletişimden öte kültürlerarası bir aktarım olmasından kaynaklanmaktadır. Aktarım süreci öğrencilerin zorlu bir maratona hazır olmalarını gerektirmektedir. Bu amaçla çalışmamızda dil edincinden bahsederken çoğunlukla yabancı dil kazanımı üzerinde durulmuş ve çeviribilim öğrencilerinin bilişsel olarak lisans programlarına hazırbulunuşlukları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bahsedildiği gibi çeviri, iki yabancı kültürün dilsel aktarımından ziyade kaynak metnin veya konuşmanın mantıksal analizini öne koşan ve çevirmen adayının sözlü ve yazılı becerilerinin gelişmiş, bir o kadar da hızlı olması gerektiği bir süreç dâhilinde işlemektedir.

Bu süreçte ihtiyaç duyulan edinçlerin analizi için çalışmanın merkezindeki hazırlık sınıfları incelenmiş ve öğrencilere sözlü ve yazılı çeviri kapsamında sınavlar uygulanmıştır. Sınavların sonucunda dilin gerek sözlü gerek yazılı olarak öğrencilerin ilgi alanlarına göre farklı seviyelerde kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca öğrenciler, hazırlık eğitimlerinin ilk haftalarına kıyasla sözlü ve yazılı ifade etme becerilerinde gelişim göstermişlerdir. Tabii ki bu başarı öğretim elemanlarının öğrencileri yoğun bir şekilde yabancı dile maruz bırakmalarının yanında öğrencilerin yabancı dil ile yoğun alıştırma eylemi içerisinde olmalarından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin lisans eğitimlerindeki gelişimleri ve başarıları takip edilirse bu başarılarını lisans programlarında da devam ettirdikleri görülebilir.

Tüm bu bilinenlerden yola çıkarak Türk öğrenciler için hazırlık sınıflarının akademik çeviri eğitiminde temel oluşturmak adına gerekli olduğu savunulmuştur. Görüldüğü gibi dil edinci olmadan iki farklı dili birbirine uyarlamak veya benzer oranda çevirmek mümkün olmayabilir.

Kaynakça

- Amman, M. (2008). *Akademik Çeviri Eğitimine Giriş*. (Çev. Ekeman, D.). İstanbul: Multilingual.
- Best, J., Kalina, S. (2002). *Übersetzen und Dolmetschen: Eine Orientierungshilfe*. Tübingen: Francke.
- Chomsky, N. (2012). *Doğa ve Dil Üzerine*. (Çev. Karadağ, A.). İstanbul: Sözcükler Yayınları.
- Chomsky, N. (2014). *Dil ve Zihin*. (Çev. Kocaman, A.). Ankara: Bilge Su Yayınları.
- Copenhagen: Copenhagen Working Papers in LSP 1.
- Durrington, N. (2016). *Nature, nurture and a gene. What does it all mean? NATHAN DURRINGTON is foxed by language acquisition*. Erişim adresi: <https://language debates.wordpress.com/tag/tomasello/>
- Ellis, R. (2003). *The Study of Second Language Acquisition* (Onuncu Baskı). China: Oxford University Press.
- González Davies, M. (2004). *Multiple Voices in the Translation Classroom*. Amsterdam: John Benjamins.
- Gürçağlar-Tahir, Ş. (2011). *Çevirinin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.

- Haldan, A. (2017). Almanca Mütercim Tercümanlık Bölümü Öğrencilerinin Kültür Edinci Geliştirme Alışkanlıkları. *Turkish Academic Research Review*, 2(3), s. 69-88.
- Hansen, G. (Ed.). (1998). *The translation process: from source text to target text*.
- Karakaya, Z. (2008). *Dil Edimi Okulöncesi Dil ve Oyun Eğitimi*. Samsun: E Yazı Yayınları.
- Koçlu, S. (2017). *Akademik Çeviri Eğitiminde Dil Edincine Yönelik Eğitim Setlerinin Karşılaştırılması (SAÜ Hazırlık Programı Örneği)* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Köktürk, Ş. (2015). *Uygulamalı Çeviribilim*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kussmaul, P. (1995). *Training the Translator*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Lemetyinen, H. (2012). *Language Acquisition*. Erişim adresi: <https://www.simplypsychology.org/language.html>
- Robinson, D. (2004). *Becoming a Translator: An Introduction to the Theory and Practice of Translation*. Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.4324/9780203425961>
- Sommerville, J. (2006). *Language Development*. Erişim adresi: <https://faculty.washington.edu/sommej/LanguageDevelopment0607.pdf>.
- Vardar, B. (2001). *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.